

Utfordringer i tilrettelagt avhør av barn som har vært utsatt for vold og overgrep

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2021

Kand.nr: 352

Antall ord: 6596

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
1.2	Problemstilling og avgrensning	4
1.3	Begrepsavklaringer	5
1.3.1	Tilrettelagt avhør av barn	5
1.3.2	Vold og overgrep mot barn	5
1.4	Oppgavens struktur	5
2	Metode	6
2.1	Forforståelse	6
2.2	Litteratur og kildekritikk	7
3.0	Hoveddel	8
3.1	Barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon	8
3.1.1	Artikkel 3, nr. 1- Hensynet til barnets beste	8
3.1.2	Artikkel 12 – alle barn skal uttale seg om forhold som gjelder de	9
3.1.3	Artikkel 19- alle barn skal beskyttes mot vold	10
3.2	Barns rettigheter etter Barneloven	10
3.3	Barns forutsetninger for å fortelle	10
3.3.1	Den dialogiske Samtalemodellen	11
3.3.2	Barns evne til å huske og gjenfortelle	12
3.3.3	Barns troverdighet og pålitelighet	12
3.4	Noen utfordringer i tilrettelagte avhør	13
4.0	Drøfting	14
4.1	Informasjon til barnet	14
4.2	Snakke nok før avhør	15
4.3	Kalde og varme avhørere	17
5.0	Avslutning	19
6.0	Litteraturliste	20

1 Innledning

I politiryket havner man på ulike vis i møte med barn som opplever å vokse opp i utrygge hjem med vold og overgrep. I møtet med disse barna har politiet en svært sentral rolle. Politiets oppgave er å iverksette etterforskning for å belyse hvorvidt barnet kan ha vært utsatt for noe straffbart, hvem som har begått den, og i så fall om noen kan straffes. Utfordringen med etterforskningen i slike saker, er at det sjelden er andre bevis enn de involvertes forklaringer; barnets og overgriper (Gamst, 2017, s. 41). Avhør av barn blir dernest et svært viktig verktøy for å belyse strafferettslig spørsmål i etterforskningen. Å fortelle om tabubetalte og sårbare temaer kan imidlertid være vanskelig, og hvordan barnet opplever en avhørssituasjon kan være av avgjørende betydning for om det forteller eller ikke. Et barns forutsetninger for å fortelle om vanskelige temaer kan avhenge av mange faktorer. Slike forhold kan være barns indre forhold, deres forhold til sine nærmeste, overgrepets karakter og kommunikasjonen i avhøret (Langballe, 2007).

Vold og overgrep mot barn har generelt fått større oppmerksomhet i samfunnet. Temaer som tidligere har vært ansett som tabubelagt har blitt løftet frem (NOU 2020:14, s. 39). I 2016 startet Forandringsfabrikken undersøkelsen «Rett og sikkert for oss», der deltakerne var 130 barn og unge som har vært i avhør etter å ha opplevd vold og overgrep. Gjennom barns erfaringer og deres råd til hjelpe- og rettssystemet, har målet deres vært å øke rettssikkerheten til barn. Det legges vekt på at barn møtes på en måte som oppleves trygg, nyttig og samarbeidende for dem. De barna Forandringsfabrikken har snakket med, kan fortelle om både gode og dårlige opplevelser med politiets avhør. Noen barn følte seg ivaretatt og opplevde nok trygghet til å fortelle. Flere barn opplevde likevel avhørssituasjonen som utrygt, og det ble vanskelig å åpne seg om det de hadde vært utsatt for (Forandringsfabrikken, 2019).

Barn har blitt mer synlige i samfunnet, der de i større grad blir regnet som selvstendige og kompetente individer som påvirker egen utvikling og omgivelsene. Samtidig kan barn være særlig sårbare og utsatte, og har behov for beskyttelse og ivaretagelse (NOU 2020:14, s. 43). Etter FNs barnekonvensjon har barn rett til beskyttelse, forsørgelse og deltakelse, og er inkorporert norsk lov. Selv om barn har lovfestede rettigheter, kan det likevel være utfordrende når disse rettighetene skal implementeres til profesjonelle praksiser (Ulvik, 2009).

I denne oppgaven vil jeg med utgangspunkt i undersøkelsen «Rett og sikkert for oss», trekke frem faktorer som påvirker barns forutsetninger til å fortelle om det de har vært utsatt for i et tilrettelagt avhør. Samtidig vil jeg også undersøke noen utfordringer i arbeidet med å sikre barns grunnleggende rettigheter.

1.2 Problemstilling og avgrensning

I denne oppgaven vil jeg undersøke forhold ved en avhørssituasjon som kan utfordre barns forutsetninger til å fortelle i avhør. Jeg vil derfor drøfte følgende problemstilling:

Hvilke faktorer kan utfordre barns forutsetninger til å fortelle i tilrettelagt avhør?

Oppgaven avgrenses først og fremst til å omhandle barn under 18 år, dette med utgangspunkt i FNs barnekonvensjonen, artikkel 1 (Barne – og familiedepartementet, 2003). I denne oppgaven vil jeg bruke barns erfaringer fra Forandringsfabrikkens undersøkelse «Rett og sikkert for oss» (2019) som utgangspunkt for drøftelsen. Deltakerne i denne undersøkelsen er barn i alderen 12 til 19 år, og overskrider dermed øvre aldersgrensen for et tilrettelagt avhør som er 16 år. Jeg anser likevel deltakernes erfaringer fra undersøkelsen som overførbart til oppgavens problemstilling og aktualitet.

Oppgaven vil omhandle barn som er ofre eller vitne til vold og seksuelle overgrep, og ikke de tilfeller der barn er mistenkt for en kriminell handling.

Videre vil oppgaven omhandle tilrettelagt avhør, som et ledd i etterforskning, og ikke samtaler med barn på åstedet. På de yngste barna og førskolebarn benyttes såkalt sekvensielle avhør. Det er en metode som er tilpasset de minste barna fordi de ikke er verbalt i stand til å formidle, eller har utviklet språklige ferdigheter for å forstå spørsmålene som stilles (Gamst, 2017, s. 125). Derfor må denne type avhør tilrettelegges på en annen måte. I denne oppgaven vil jeg fokusere på barn som har gode nok modenhet – og utviklingsevner til å gjennomføre tilrettelagt avhør.

Det viktigste dilemmaet jeg vil se på er ulike utfordringene ved barns forutsetninger for å fortelle i avhør og avhørets juridiske kontekst, samt hensynet til barnets grunnleggende rettigheter.

1.3 Begrepsavklaringer

1.3.1 Tilrettelagt avhør av barn

Tilrettelagt avhør blir benyttet om det første avhøret av barn og sårbare vitner under 16 år som mistenkes å ha vært utsatt for, eller vitne til vold og seksuelle overgrep (Straffeprosessloven §239). Tilrettelagt avhør kan også benyttes av barn mellom 16 og 18 som er fornærmet i saker som involverer incest og seksuell omgang mellom andre nærstående (Straffeprosessloven, 2005, §239).

Tilrettelagt avhør anses både som et etterforskningskritt og strafferettslig avhør. Denne form for avhør skal sikre at etterforskningen og straffeforfølgingen i saker der vitnet er barn eller en sårbar voksen, gjennomføres på en måte som tar hensyn til vitnets sårbarhet (Forskrift om avhør, 2015, §2).

1.3.2 Vold og overgrep mot barn

Mevik & Edvardsen omfatter vold som fysisk vold, psykisk/emosjonell vold, seksuelle overgrep og fysisk og psykisk omsorgssvikt mot barn fra nær omsorgsperson. Vold fra omsorgspersoner er spesielt skadelig fordi barn ikke kan rømme fra eller kjempe imot disse voksne (Mevik et al., 2016, s. 54). Når barn ser, hører og opplever at en av deres omsorgspersoner utsettes vold, er dette også vold mot barnet (Øverlien, 2012). Den psykiske volden, enten den kommer med eller uten fysisk vold, viser seg å være svært alvorlig fordi den krenker og skader barnets utviklingsmuligheter (Mevik et al., 2016, s.249).

Det kan gi vedvarende konsekvenser for barnets kognitive og emosjonelle utvikling og psykiske helse (Gamst, 2017, s.115).

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven er lagt opp som en teoretisk oppgave som inndelt i tre deler. Først har jeg presentert innledning, problemstilling og avgrensning. Jeg har også avklart aktuelle begreper for oppgaven. Deretter vil jeg redegjøre for bruk av metode, herunder forforståelse, utvalgt litteratur og kildekritikk.

I hoveddelen vil jeg presentere hovedfunnene fra litteraturen jeg har valgt ut. Først presenteres noen aktuelle artikler fra FNs barnekonvensjon som sier noe om deres posisjon

som selvstendige og rettighetssubjekter i samfunnet. Deretter fremheves noen ytre og indre faktorer for barns forutsetninger for å fortelle om vanskelige temaer i avhør, samt noen utfordringer ved tilrettelagt avhør. I drøftelsesdelen vil dilemmaene som omhandler barns forutsetninger for å fortelle om vold og overgrep, og noen juridiske aspekter ved avhøret, bli drøftet. Samtidig vil jeg også kaste lys over noen utfordringer knyttet til barns rettigheter i det tilrettelagte avhøret. Til slutt vil oppgaven avslutningsvis oppsummeres og presentere litteraturliste over referert litteratur.

2 Metode

Dalland beskriver metode som «en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap» (Dalland, 2017, s.51). Metode omhandler hvordan man går frem for å undersøke noe, og vil i dette tilfelle være hvordan jeg finner frem til, analyserer og anvender litteraturen i oppgaven. Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave. Det er en metode som tar utgangspunkt i å samle eksisterende litteratur som baserer seg på systematisk forskning. I denne oppgaven vil jeg i hovedsak benytte samfunnsvitenskapelige litteratur og forskningsresultater i form av eksisterende undersøkelser og studier.

Begrunnelsen for å velge en bestemt metode er fordi man mener den metoden egner seg best til å belyse problemstillingen (Dalland, 2017, s.85). Oppgaven kunne også vært aktuell som empirisk oppgave, men kan tenkes å bli omfattende i forhold til bacheloroppgavens begrensning av antall ord. Grunnen til at jeg har valgt denne form for oppgave er at det eksisterer en mengde forskning og produsert litteratur som omhandler avhør av barn som har vært utsatt for vold og overgrep. Videre er en teoretisk oppgave godt egnet til å stille spørsmål ved etablerte teorier, og drøfte ut ifra disse.

2.1 Forforståelse

Olsvik definerer forforståelse som «den oppfatningen du bringer med deg til materialet du skal undersøke» (Olsvik, 2013, s.111). I løpet av praksisåret fikk jeg et innblikk i tilrettelagt avhør av barn som har vært utsatt for ulike former for vold. Jeg arbeidet med å transkribere avhørene fra videoopptak, og fikk en tettere mulighet til å vurdere kommunikasjon og

samhandling mellom barn og avhører. Jeg selv har ingen annen kjennskap til fagfeltet, annet enn undervisning fra politihøgskolen og tre uker med hospitering ved SMISO i Levanger.

Jeg fikk gjennom transkriberingen erfare at avhørene er forskjellige, og at det hadde mye gjøre med hvordan avhøreren fremsto. Jeg kunne tenke at noen avhørere fremsto dårligere enn andre. De jeg vurderte som dårligere var mer upersonlige, usikker i sin spørsmålsformulering og mye gjentakende av det siste barnet sa på en måte som hørtes unaturlig ut. Jeg husker spesielt en avhører som utmerket seg ved å fremstå som mer genuint interessert i det barnet forklarte. Det fikk meg mer interessert i å få en dypere forståelse rundt barn og tilrettelagt avhør. Jeg selv har aldri tatt et avhør av barn, og har derfor et mer «utenfra-perspektiv» for forståelsen av et tilrettelagt avhør. Gjennom studiene har jeg valgt litteratur som har utvidet forståelsen min som har bidratt til læring innenfor fagfeltet om barn, tilrettelagt avhør og deres rettigheter.

2.2 Litteratur og kildekritikk

Ved valg av litteratur har jeg benyttet av ulike bidrag som jeg anser som relevante og pålitelige ut ifra min problemstilling. Jeg har benyttet litteratur fra politihøgskolens pensumliste og søkemotorene Politihøgskolens digitale arkiv (PIA), politiskolens nettbibliotek (ORIA) og Lovdata. Søkemotorene jeg har benyttet i PIA er «vold og overgrep mot barn», «tilrettelagt avhør», «barns rettigheter», «objektivitet» og «barnesamtaler». I tillegg har jeg brukt handlingsplaner, Riksadvokatens rundskriv, proposisjoner av regjeringen og justis- og beredskapsdepartementet. For en mest mulig bredde i oppgaven, har jeg tilstrebet å bruke kilder fra ulike bidragsytere.

Når man søker og anvender litteratur er det viktig å forholde seg kritisk til kildene. «Kildekritikk betyr både å vurdere og karakterisere den litteraturen du har funnet» (Dalland, 2017, s.158). Jeg har hovedsakelig benyttet kvalitativ forskningslitteratur og juridisk litteratur for å besvare problemstillingen best mulig. Innenfor kvalitativ forskning har jeg brukt litteratur fra Jakobsen, Stridbeck og Langballe som har gjennomført kvalitative intervjuer av etterforskere som har gjennomført avhør av barn. Jeg har hovedsakelig brukt tekster fra kjente forfattere, der flere av dem har utviklet og deltatt i forskningsbaserte studier innenfor samfunnsvitenskap. Informasjon fra kvalitativ forskning bygger på en eller få individers

oppfatning (Malt, 2015). Det kan derfor være problematisk å betrakte funnene som allmenngyldig for andre utenfor deltakelse i studier eller andre undersøkelser.

Jeg har også brukt undersøkelsen «Rett og sikkert for oss» (2019) fra Forandringsfabrikken til å drøfte problemstillingen ut ifra et barneperspektiv. Barn og unge som deltar i undersøkelsen deltar og kunnskapen presenteres direkte, uten analyser og tolkninger fra voksne, i bøker og rapporter. Deltakerne i undersøkelsen blir omtalt som «proffer», fordi de har erfaringer med rettsvesenet. De kan derfor posisjoneres som eksperter på sitt eget liv, og har viktig kunnskap å lytte til (Øverlien, 2012). Med utgangspunkt i barns egne erfaringer er oppgaven min hovedsakelig skrevet fra barnets synspunkt. Samtidig forsøker jeg å støtte disse erfaringene med forskningsbasert litteratur fra anerkjente forfattere innenfor fagfeltet.

Videre har jeg benyttet juridisk litteratur for å forstå innholdet i barns rettigheter, som Høstmælingen, Kjørholt og Sandberg.

3.0 Hoveddel

3.1 Barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon

FNs barnekonvensjon trådte i kraft i september 1990, og ble ratifisert i 1991 (Høstmælingen, Kjørholt & Sandberg, 2020, s. 5). Barnekonvensjonen (BK) ble opprettet for å ivareta barn spesielt. BK artikkel 3 nr. 1 danner utgangspunktet for at barnets beste skal tas i betraktning etter norsk rett, og er inntatt i Grunnloven §104 (Sandberg, 2016).

Ved avhør av barn må barnets beste være et grunnleggende hensyn, jf Grunnloven §104 og barnekonvensjonen art 3. Jeg skal nå se nærmere på tre artikler i FNs barnekonvensjon som er spesielt relevante for politiets arbeid med barn.

3.1.1 Artikkel 3, nr. 1- Hensynet til barnets beste

Barnekonvensjonen art. 3 fastslår at «ved alle handlinger som berører barnet», skal « (...)barnets beste være et grunnleggende hensyn» (Barne – og familiedepartementet, 2003).

FNs barnekomite uttaler i sin generelle kommentar nr. 14 at begrepet «handling» omfatter beslutninger, alle gjerninger, atferd, forlag, tjenester og prosedyrer og andre tiltak som både indirekte og direkte berører barnet (NOU 2020:14, s. 87).

Artikkel 3, nr. 1 er en generell utforming som i stor grad gir rom for tolkning. FNs barnekomite har derfor konkretisert hva som ligger i begrepet «barnets beste» og trukket frem tre hovedelementer. For det første vises det til en substansiell rett som innebærer at barnet har rett til å få sitt beste vurdert, og at det skal «tillegges vekt som et grunnleggende hensyn ved avveiningen mot andre interesser når avgjørelsen treffes». For det andre skal det være et tolkningsprinsipp som vil si at det i de tilfeller er en lov som kan tolkes i flere retninger, skal den tolkningen som ivaretar barnet best mulig velges. For det tredje skal barnets interesser veies opp mot andre interesser i avgjørelser som omhandler barn. Barnekomiteens generelle uttalelse av barnets beste skal gjelde alle beslutninger og vurderinger som gjelder barn (Høstmælingen et al., 2020, s.57).

Barnets beste er riktignok et fleksibelt begrep å redegjøre for. Den konkrete vurderingen må gjøres i hvert enkelt tilfelle ut ifra barnets situasjon og behov (Høstmælingen et al., 2020, s. 60). I tillegg har komiteen utarbeidet en liste over momenter som kan tas i betraktning ved vurderingen av barnets beste. Her omfattes barnets blant annet egne synspunkter, barnets sårbarhet og rett til omsorg og beskyttelse mot alle former for vold. Komiteen fremhever også at hensynet til barnets beste kan komme i konflikt med andre hensyn. Aktuelt vil dette være i avhør der flere hensyn enn barnets må ivaretas (NOU 2020:14, s. 87). Dette vil jeg senere undersøke nærmere.

3.1.2 Artikkel 12 – alle barn skal uttale seg om forhold som gjelder de

Artikkel 12, nr 1. sier at barn skal få uttale seg i alle forhold som vedrører barnet, og ta hensyn til barnets synspunkter i samsvar med dets alder og modenhet. Nr. 2 sier at barn skal gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig saksbehandling som omhandler de (Barne- og familiedepartementet, 2003).

Artikkel 12 uttrykker barns rett til å uttale sine syn og å bli hørt i alle saker som angår dem. Sandberg (2016) påpeker barnets eget syn og rett til å bli hørt som en viktig forutsetning i vurderingen av hva som er barnets beste.

I FNs barnekomites generelle kommentar nr. 5 blir det uttalt at «det å lytte til barna bør ikke ses på som et mål i seg selv, men heller som et middel for partene til å gjøre sitt samspill med barna og sine handlinger på barnas vegne enda mer sensitive til gjennomføringen av barnas rettigheter» (Barne- og familiedepartementet, 2005). Det er ikke tilstrekkelig å bare høre på

hva barnet har å si, men man må faktisk lytte til og ta barnas mening i vurderinger. I saker som vold og overgrep er barnets forklaring det eneste beviset i en straffesak, og er følgende viktig å få barnet til å fortelle om det straffbare det har vært utsatt for. Det blir derfor viktig å tilrettelegge avhørssituasjonen ut ifra hensyn til barnet.

3.1.3 Artikkel 19- alle barn skal beskyttes mot vold

Artikkel 19 nr. 1 stiller krav om at nasjonale myndigheter treffer egnede tiltak for å beskytte barnet mot alle former for vold, misbruk, omsorgssvikt og mishandling. I tillegg fastslår Grunnloven §104 at barn har krav på respekt for sitt menneskeverd og «rett til vern om sin personlige integritet». Dette gir direkte vern mot vold og overgrep (Mevik et al., 2016, s 41). Sandberg (2016) påpeker at medvirkning er nødvendig for at beskyttelsestiltakene skal bli virkningsfulle. Et barn som er utsatt for vold må dessuten ha barnevennlige og kanaler for si ifra om volden og få hjelp (Sandberg, 2016). I denne sammenheng vil et barn som forteller i avhør i barnevennlige omstendigheter ha noe å si for om volden oppdages og tiltak kan gjøres. Dette er noe jeg skal ta for meg senere i oppgaven.

3.2 Barns rettigheter etter Barneloven

I barneloven materialiseres barns menneskerettigheter seg på ulike vis. Barns rettigheter setter blant annet noen avgrensninger mot foreldrenes myndighet etter foreldreansvaret. I barneloven. §30 tredje ledd slås det fast at barn «må ikkje bli utsett for valg eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare». (Barneloven, 1981, §30). Loven vil sikre barnets rett til beskyttelse mot vold etter barnekonvensjonens artikkel 19. Barnelovens §48 er styrende for avgjørelser etter barnelovens kapittel 7 og bygger på prinsippet om barnets beste etter barnekonvensjonen artikkel 3 og retten til beskyttelse mot vold og overgrep etter konvensjonens artikkel 19. Barn har vanskeligere for å bli hørt og skal dermed sikres gjennom barneloven som baserer seg på blant annet barnekonvensjonens prinsipper (Barne- og familiedepartementet, 2017).

3.3 Barns forutsetninger for å fortelle

Det er stor sannsynlighet for at barn ikke vil fortelle om overgrepene på eget initiativ, dersom ikke politiet spør dem. Selv om de blir spurt, kan det likevel være mange grunner til at barn ikke vil fortelle (Mevik et al., 2016, s. 145). I boken *profesjonelle barnesamtaler* (2017),

fremhever Gamst ulike årsaker til at barn uttrykker motstand mot å fortelle om overgrepene det har vært utsatt for. Først og fremst er barn knyttet til, og lojale overfor voksne de er avhengig av. Dersom traumeerfaringene er skam – og skyldbelagte, vil det også kunne bidra til at barn har vanskeligheter for å åpne seg. De kan føle et ansvar for det som hendt (Mevik et al., 2016 s. 221). Barn kan også ha blitt truet og skremt av foreldrene sine slik at de frykter represalier dersom noen får vite om det som er hemmelig. Barn kan også vegre seg for å fortelle fordi de er redde for ikke å bli trodd, hjulpet og forstått (Gamst, 2017, s. 250).

I samtaler med barn som har vært utsatt for vold og overgrep, kreves det en særlig sensitivitet overfor barns sårbarhet. Etter flere år med overgrep, kan barn på den ene siden ønske at noen skal oppdage forholdet slik at det beskyttes mot videre overgrep. Samtidig frykter barnet konsekvensene for seg selv og omgivelsene. Barn kan dermed oppleves som ambivalente, der de både vil og ikke vil fortelle (Gamst, 2017, s. 250). Barnet settes følgende i en svært sårbar posisjon, og kan skape et utgangspunkt for høyt stress i en avhørssituasjon.

Det blir derfor spesielt viktig at det skapes trygge rammer i en avhørssituasjon. Det vil si om barn gis god nok mulighet til å fortelle sin historie. Dersom ikke fagfolk i politiet har mulighet til å tilby rammer som kan trygge barn til å fortelle om vold og seksuelle overgrep, kan det bringes til taushet (Mevik et al., 2016, s. 59). Dette vil gjerne være ytre faktorer for barns forutsetninger til å fortelle i avhøret.

Ytre faktorer viser til det de profesjonelle aktørene kan bidra med for å skape en trygg ramme for barnet, slik at åpen kommunikasjon muliggjøres. Det forutsetter at det benyttes anerkjente metoder som er basert på kunnskap om hvilke faktorer som kan påvirke barns motivasjon og mulighet til å åpne seg i avhør. Ifølge forskrift om avhør §9 skal et tilrettelagt avhør «gjennomføres etter gjeldende anerkjente metoder for avhør av barn og sårbare voksne». I Norge er tilrettelagt avhør basert på den såkalte Den Dialogiske Samtalemotoden (DCM.).

3.3.1 Den dialogiske Samtalemotoden

Metoden anses som en kommunikasjonsmodell, og har til hensikt å bedre kvaliteten på barneavhør (Gamst, 2017, s. 18). Metoden er bygget på dialogiske prinsipper der barnet skal støttes i «å finne ord, bli forstått, bekreftet og få snakket om sine erfaringer og opplevelser». Den skal sikre barn optimale muligheter til å uttrykke seg upåvirket og fritt om egne opplevelser pålitelig og troverdig (Gamst, 2017, s. 18). Å fortelle fritt vil si at barnet skal

fortelle uavbrutt og sammenhengende om hendelsen. Den frie forklaringen gjør at informasjon blir minst mulig påvirket, og derfor mest mulig pålitelig (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 223). Det forutsetter at barnet opplever avhørssituasjonen som trygg nok. Dette skjer i kontaktetableringsfasen, som er det innledende fasen til den frie forklaringen. Kvaliteten på relasjonen har betydning for hvordan samtalen forløper seg videre (Mevik et al., 2016 s. 125).

3.3.2 Barns evne til å huske og gjenfortelle

For at barnet skal kunne inviteres til dialog må det samtidig tilpasses etter utviklings – og modenhetsnivå (Gamst, 2017, s. 125). Dette er også noe som må vurderes i kontaktetableringsfasen (Magnussen, 2017, s. 259). Etersom barna blir eldre, blir de også flinkere til å legge merke til uvanlige detaljer i hendelser de har vært utsatt for. De klarer i større grad å sette ord på sine opplevelser, noe som styrker hukommelsen og gjør at dem er i stand til å gjenfortelle hendelser (Magnussen, 2017, s. 258). «Et gjennomgående funn i naturalistiske studier av barn som har vært utsatt for stressende hendelser er at dersom barn husker, er minnene nøyaktige og sitter over lang tid». (Magnussen, 2017, s. 231) Magnussen referer til en undersøkelse av Christianson og medarbeidere (2013) som analyserte 96 politiintervju med barn og ungdom med barn og ungdommer i alderen 3-17 år, en fjerdedel av barna var mellom tre og syv år og hadde vært vitner til svært alvorlig familievold (Magnussen, 2017, s. 234-235). Undersøkelsen viser at barna ga detaljerte beskrivelser av hendelsen og hadde generelt god hukommelse fra det som hadde skjedd. Magnussen påpeker at barn i liten grad produserer spontane feilminner der barn stort sett ikke finner opp detaljer for hva som skjedde. Dette vil også være med i vurderingen av barns pålitelighet når de skal fortelle om traumatiske hendelser.

3.3.3 Barns troverdighet og pålitelighet

Troverdighet og pålitelighet er to begreper som ofte vurderes i sammenheng med avhør, etterforskning og domstolsavgjørelser. Når barn skal formidle seg som informant og vitne, blir de to begrepene ofte benyttet om hverandre. Det er imidlertid viktig å merke seg at det er vesentlig forskjell mellom troverdighet og pålitelighet. Først og fremst handler troverdighet om det inntrykket av sannhet som barnet gir. Det er noe som oppfattes hos barnet ut ifra alder, umodenhet og avhengighet av voksne (Gamst, 2017, s. 88). Hvordan barnet fremstår kan altså påvirke hvorvidt avhører oppfatter barnet som troverdig eller ikke. Gamst påpeker at barn kan

uttrykke overgrep på forskjellige måter, og utvise ulike atferdstrekk (Gamst, 2017, s. 97). Magnussen peker på at «barn er som voksne; forskjellige». Væremåten deres varierer, der noen viser følelser, og andre viser uventede følelser uten at det har sammenheng med faktisk troverdighet (Magnussen, 2017, s. 273). Det er det som blir sagt og hvor nøyaktig det blir sagt, som skal legges til grunn for å vurdere hvorvidt barnet er troverdig (Gamst, 2017, s. 88). Pålitelighet handler om vurderingen av innholdet i barnets forklaring og om det som barnet sier er kontrollerbart (Magnussen, 2017).

Det har lenge vært uttrykt skepsis ved om barn kan være sannferdige informanter og vitner (Gamst, 2017, s. 85). Barns forklaringer og historier kan komme på avveie, og dersom det skjer er det vanskelig å skille mellom fantasi fra virkelige historier. Av slike grunner kan det tenkes at man ikke kan stole på det barn sier. Barn kan også overdrive og forstørre det som har skjedd, men også lyve. Barn kan for eksempel lyve av de grunner fordi de har blitt bedt om det, eller vil beskytte en gjerningsperson (Magnussen, 2017, s. 270).

I dag har vi kunnskap som viser seg at barn generelt ikke er mindre pålitelige enn voksne, og dikter generelt ikke opp historier om stressfylte opplevelser som vold og overgrep (Gamst, 2017, s. 85). Det er likevel utfordringer knyttet til barns forklaringer som bevis i straffesaker. Det skyldes at barn er suggestible, altså lettpåvirkelige. De yngste er enda mer enn de eldre. Barns pålitelighet kan påvirkes av alder og modenhet, hva barnet har opplevd, og tiden som har gått fra hendelse til gjenkalling (Gamst, 2017, s. 86). I den grad de husker hendelser vil også ha noe å si.

3.4 Noen utfordringer i tilrettelagte avhør

Ettersom det sjelden foreligger andre bevis enn barnets og mistenktes forklaring, vil barnets vitneforklaring ofte være det mest sentrale og viktige bevis (Andenæs & Myhrer, 2009). Sjelden fremkommer andre fysiske bevis og vitner, slik at den sterkeste bevisbyrden hviler på barnets vitneutsagn (Gamst, 2017, s. 41). Et mål er å fremskaffe mest mulig upåvirket informasjon om sakens sanne sannhet. Dette med den hensikt om at forklaringen kan brukes som vitnebevis i en eventuell retts sak. Måten avhøret blir gjennomført på rent taktisk og metodisk har derfor stor betydning for bevisverdien (Bjerknes & Fahsing, s. 30).

En særlig utfordring er å skape kontakt under betingelser som forener empati med en nøytral og objektiv holdning. I avhøret med barnet skal det tas hensyn til både barnefaglige og juridiske aspekter. I begrepet barnefaglig forstås kjennskap til barns psykologiske forutsetninger for å delta i avhør (Gamst & Langballe, 2004, s. 250). På den ene siden forventer barnet å bli møtt ut fra egne forutsetninger og behov, samtidig som avhører er underlagt straffeprosessuelle formål for å belyse faktiske forhold i saken. Dette er to motsetningsfylte hensyn som kan være vanskelig å ivareta på samme tid. Dette vil jeg drøfte nærmere i 4.3.

4.0 Drøfting

Sentralt i barns rettigheter er retten til å uttale seg i alle forhold som har betydning for det enkeltes barns liv, og det skal tas hensyn til barnets synspunkter. I forbindelse med en straffesak er det ofte i det tilrettelagt avhøret at barn gis mulighet til å fortelle om de krenkende hendelsene de har vært utsatt for. Dersom det ikke oppleves som trygt for barnet å fortelle, kan det bringes til taushet (Melvik et al., 2016). Jeg vil undersøke ulike faktorer som kan utfordre denne tryggheten ved avhørssituasjon. Jeg vil også problematisere noen av barns rettigheter som kan bli utfordret i politiets arbeid.

4.1 Informasjon til barnet

I forskrift om tilrettelagt avhør (2015) §11 er det hjemlet et krav om at avhører skal gi barnet informasjon om avhørssituasjonen. Informasjon kan blant annet omfatte hvem som følger med på avhøret og hvor de befinner seg. Det kan også gis informasjon om hvem som kan se opptaket i ettertid og hva det skal brukes til. Barn har dermed krav på informasjon, og den må være tilpasset barnet og fremstilles på en måte som barnet forstår (Mevik & Edvardsen, 2016, s. 61). Barneloven §31 presiserer også barnets rett til sin mening før det tas avgjørelser om personlige forhold for barnet. Det er imidlertid en forutsetning at barnet får tilstrekkelig og relevant informasjon for å kunne uttrykke sine synspunkter (Sandberg, 2008). Barn har dermed rettigheter som også skal ivaretas i et avhør.

Barna i undersøkelsen «Rett og sikkert» forteller at barn ikke fikk nok informasjon i forbindelse med politiets avhør. Flere barn opplevde at de fikk ingen eller lite informasjon om hva som skjedde i selve etterforskningen (Forandringfabrikken, 2019). Noen opplevde at de

møtte opp til avhør uten å få grundig nok kunnskap om hva et avhør er. Noen barn fikk ikke informasjon i forkant om hvem som skulle se og høre det som ble sagt i avhøret. Da ble det også vanskelig å åpne seg i avhøret når fokuset ble rettet mot hva som foregikk og hva som skulle skje (Forandringsfabrikken, 2019). Avhøret kan følgende virke uforutsigbart for barnet og skape en utrygghet slik at det blir vanskelig å åpne seg for avhører. Kan likevel det å holde tilbake informasjon til barnet om hvem som kan se avhøret, være en strategi for å nettopp trygge barnet?

En studie fra 2014 om barns opplevelse av avhør (Edvardsen & Mevik, 2016) viser at mange barn ikke ble informert om kontradiksjonsprinsippet, av hensyn til at barnet ikke skulle skremmes fra å fortelle. Informasjon rundt rammer for et avhør må likevel vurderes etter barnets alder og utvikling da de yngste barna kan ha vanskeligheter med å forstå (Mevik et al., 2016). Mangel på informasjon kan bringe barnet til taushet, samtidig kan informasjon skape frykt for at barnet ikke tør å åpne seg fordi det har kjennskap til at siktede kan se det i etterkant.

Dersom barnet likevel ikke informeres, vil barns rettigheter etter barnekonvensjonen art. 12 og barneloven §31 krenkes. Det gjenspeiler seg med barns egne erfaringer som opplever det som et tillitsbrudd, og som kan føre til en følelse av utrygghet (Forandringsfabrikken, 2019). Barns stemme og forklaring i avhør er viktig for at samfunnet skal kunne beskytte utsatte barn for vold og overgrep (Edvardsen & Mevik, 2016, s. 62). Når barn vet mer om hva som foregår og sannsynligvis kommer til å skje etterpå, vil det også være i samsvar med det barnas råd (Forandringsfabrikken, 2019), og barnekonvensjonens artikkel 12.

Gjennom barnekonvensjonen artikkel 19 er uttrykkelig de som arbeider med barn, er forpliktet til å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold. Å beskytte barn mot vold vil også anses å være til hensyn av barnets beste (Sandberg, 2008). Derfor er det politiets oppgave at barnet gis gode nok muligheter til å fortelle i avhør, som igjen også vil være til barnets beste.

4.2 Snakke nok før avhør

I rapporten «Rett og sikkert» (Forandringsfabrikken, 2019) forteller noen barn at de ikke fikk snakket nok om det vonde før de måtte i avhør. De hadde ikke fått tiden til å øve seg på å si ordene som måtte til for å forklare om volden og overgrepene. Det ble dermed vanskelig for dem å svare på spørsmålene som ble stilt i avhør. Det kan gi antydninger til at enkelte barn har behov for å trene seg på å fortelle om det de har vært utsatt for før et tilrettelagt avhør.

Sivertsen påpeker at hvis barn ikke helt forstår hva som hendte, vil det følgelig også ha vansker med å finne ord for hva som har skjedd. Samtidig som vi voksne forventer en detaljert og kunnskapsrik historie for å tro på den (Mevik et al., 2016 s. 213).

Barnerettsadvokatene Anne Hazeland Tingstad og Maria Cabrera Stråtveit mener imidlertid at det er uheldig dersom barn blir hørt av flere før det skal møte opp ved tilrettelagt avhør. Andre instanser som barnevern, men også familie og pårørende må helst unnlate å berøre de vanskelige temaene før et tilrettelagt avhør skal tas (Tingstad og Stråtveit, 2017). Tingstad og Stråtveit presiserer at det kan oppstå en fare for at barnets uforbeholdne og spontane forklaring blir ødelagt hvis barnet høres av mange i forkant. En av farene er at barnet forsøker å tilpasse historien sin etter det som barnet tror den voksne ønsker at de skal fortelle (Tingstad og Stråtveit, 2017). Det kan svekke bevisverdien slik at det vil være brukbart i en eventuell straffesak.

Riksadvokaten har også uttrykt bekymring for at såkalte «presamtaler» i forkant av det tilrettelagt avhøret kan virke ødeleggende for barnets forklaring (Riksadvokaten, 2015).

Riksadvokaten mener blant annet at presamtaler kan påvirke barns motivasjon til å forklare seg i detalj når de senere skal i tilrettelagt avhør.

På en annen side har det likevel vist seg at det er fordeler ved at barn som får fortelle om sine opplevelser gjentatte ganger. En av fordelene er at barna får bedre tid til å opparbeide tillit til avhører og vil gjøre det lettere for dem å fortelle hva de har sett og opplevd. Det forutsetter at avhørene blir gjennomført av en kvalifisert avhører (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014- 2015, s. 51). Dette samsvarer med barns erfaringer fra undersøkelsen «Rett og sikkert», der noen av barna erfarte at de trengte tid på å bli trygg på avhøreren (Forandringsfabrikken, 2019).

Barna i undersøkelsen forteller at det kjentes som at de var alene om det vonde. Forklaringene i avhøret ble derfor dårlige fordi de ble usikre på hva de skulle tørre og si. Det kommer også frem at mange fortalte mindre enn de egentlig husket. Dette er viktig informasjon som kan på tapt. En god og utfyllende forklaring med så mange detaljer som mulig vil ofte være en forutsetning for å få en eventuell skyldig straffet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014- 2015, s. 52). Det blir også her et viktig tiltak for å beskytte barnet mot vold og overgrep for å legge til rette for rettslig oppfølging etter Grunnloven §102 og §104, barnekonvensjonen 19 og 39.

Det er en utfordring å finne en balanse som sikrer at barnet blir ivaretatt i perioden frem til et avhør, og samtidig sikre at påliteligheten av barnets forklaring ikke forspilles. Det må legges til rette for at involverte aktører har felles retningslinjer for hva man kan si og gjøre i møtet med barn som har opplevd vold eller seksuelle overgrep. Instanser som barnehage, skole, helsesøster og barnevern vil ofte være involvert på et tidligere stadium enn politiet. Barn har da flere anledninger og muligens et behov for å snakke om det som har skjedd. Det må dokumenteres sånn at politiet vet mye mer om alt som har skjedd, og vil også være i samsvar med råd fra barn (Forandringsfabrikken, 2019).

4.3 Kalde og varme avhørere

I undersøkelsen «Rett og sikkert for oss» (Forandringsfabrikken, 2019) forteller barn om både gode og dårlige erfaringer med forskjellige avhørere i det tilrettelagte avhøret. Barna forteller at når de ble møtt med varme og forståelse, klarte de å føle seg trygg slik at de fikk fortalt om alt det vonde. Noen barn erfarte motsatt, der de forteller om avhørere som kunne virke kalde og distanserte. De startet avhøret kort tid etter at de møttes første gang, og de fortalte lite om seg selv. Da ble det vanskelig å åpne seg om det vonde. Ut ifra barns egne erfaringer kan det forstås som et behov for varme og anerkjennelse fra avhører når barn forteller om vanskelige temaer.

Gamst & Langballe (2004) påpeker at det tilrettelagt avhøret skiller seg fra andre typer samtaler der formålet vil påvirke relasjonen i kommunikasjonen. I et tilrettelagt avhør er målet å fremskaffe informasjon, og få barnet til å forklare seg mest mulig detaljert om et mulig straffbart forhold (Gamst & Langballe, 2004, s. 92). Det stilles et krav til objektivitet som skal sikre straffesaken et objektivt riktig resultat. I strafferettslig sammenheng betyr objektivitetskravet at politiet skal være saklige og upartiske i sine vurderinger (Jakobsen, Stridbeck & Langballe, 2018, s. 75). Det vil si at dersom informasjonen som kommer frem i avhøret skal fungere som rettslig bevis, må ikke avhører legge unødvendige føringer for barnets forklaring (Gamst & Langballe, 2004, s. 95). For å unngå slik påvirkning bør avhører holde tilbake sine antagelser, sin undring og følelser (Schibbye, 2002, sitert i Gamst & Langballe 2004, s. 93). Denne fremgangsmåten kan stride mot vanlige kommunikasjonsprinsipper som resiprositet. Det vil si grunnleggende gjensidighet mellom samtalepartnerne og mellom deres bidrag til dialogen (Jakobsen et al., 2018, s. 98).

Erfaringer fra barn i undersøkelsen «Rett og sikkert for oss» (Forandringfabrikken, 2019) taler om slike forventninger til resiprositet som er vanlig i hverdagskommunikasjonen (Jakobsen et al., 2018, s. 98) Barna forsto ikke hvorfor avhøreren ikke sa noe om det som barnet hadde opplevd, var forferdelig. For mange kjentes det ut som at det de ikke fortalte var alvorlig nok. Som konsekvens lukket de seg fra å fortelle eller fortalte veldig lite (Forandringsfabrikken, 2019). Når barnet ikke mottar noen form for respons fra avhøreren, kan det virke negativt da barnet kan begynne å tvile på at avhøreren har forstått det emosjonelle innholdet (Jakobsen et al., 2018, s. 98). Avhøreren kan dermed fremstå som «kalde og distanserte» overfor barnet som prøver å fortelle om vanskelige temaer. Det kan igjen føre til at barnet ikke tør å fortelle om det som oppleves vondt (Forandringsfabrikken, 2019).

Det er tydelig utfordrende for avhøreren å ta hensyn til barnets forventninger og behov for å bli trodd, samtidig som han/hun er forpliktet til å forholde seg objektiv og nøytral til det som fortelles av barnet.

I en studie av Jakobsen, Stridbeck og Langballe (2018) undersøker de hvordan politiet praktiserer objektivitetskravet når de avhører fornærmede. I intervju med etterforskere påpeker flere at metakommunikasjon underveis i avhøret kan være løsningen. Det vil si at de for eksempel forklarer at samtalen ikke vil foregå på samme måte som i en normal samtale, hvilket betyr at avhører må oppføre seg på en annen måte som barnet kanskje forventer. Barns råd i undersøkelsen «Rett og sikkert for oss» samsvarer godt med etterforskernes løsning for denne typen dilemma. Politietterforskeren er den profesjonelle part som kjenner til fremgangsmåten i avhør, og hvorfor fremgangsmåten brukes (Linell, 1991). Denne kunnskapen har imidlertid ikke barnet, og må følgende få grundigere forklaringer om metoden. Barn må få god forklaring på hvorfor et avhør gjennomføres sånn som det gjør, og hvorfor avhører oppfører seg annerledes i avhør enn i en vanlig samtale. Videre rådfører barn at avhører forklarer rundt spørsmålsstilling og grunnen til noen av spørsmålene. «Dette trygger barn, og spørsmålene skaper mindre usikkerhet og skyldfølelse» (Forandringsfabrikken, 2019).

Dersom avhører har kjennskap til barns forutsetninger for å fortelle, vil avhører være i bedre stand til å imøtekomme barns behov for trygge rammer. Fornærmede forteller flere detaljer hvis de opplever avhøreren som human, altså empatisk og lyttende (Holmberg, 2010, sitert av Jakobsen et al., 2018). Det er viktig kunnskap å inneha for en avhører. Dersom det føles trygt

nok, forteller barn (Forandringsfabrikken, 2019). Som tidligere påpekt, vil det kunne ha betydning for å få en mulig mistenkt straffet, og stanse videre vold og overgrep etter Grunnloven §102 og §104, barnekonvensjonen 19 og 39.

5.0 Avslutning

Barn er forskjellige og vil også ha ulik forutsetning for å fortelle om vanskelige temaer. Det kan avhenge av flere faktorer slik som barns indre forhold, deres forhold til sine nærmeste, overgrepet karakter og ytre faktorer.

Ytre faktorer viser til det profesjonelle aktørene kan bidra med for å skape en trygg ramme for barnet, slik at åpen kommunikasjon muliggjøres. I denne oppgaven har jeg med utgangspunkt i barns egne erfaringer med avhør, trukket frem noen årsaker til at barn ikke forteller om vanskelige temaer. Barna kan fortelle om både gode og dårlige opplevelser med politiets avhør. Noen barn følte seg ivaretatt og opplevde nok trygghet til å fortelle. Flere barn opplevde likevel avhørssituasjonen som utrygt, og det ble vanskelig å åpne seg om det de hadde vært utsatt for. Barn nevner deriblant at mangel på informasjon og avhør som kommer brått på, gjør at det kjennes utrygt i avhøret. Noen barn fikk ikke snakket nok om det vonde og synes det ble vanskelig når de skulle snakke om det for første gang til noen de aldri har møtt. Noen barn opplevde også kalde og distanserte avhørere som snakket unaturlig.

Trygghet trekkes frem til å være den viktigste forutsetningen for at barn forteller om vanskelige temaer i avhørene. Barn som er utsatt for vold og overgrep er sårbare. De er først og fremst sårbare fordi de befinner seg i en sårbar posisjon når de må fortelle om vold og overgrep. Det kan bringe frem vonde minner eller medføre represalier. De er også sårbare fordi de også er i posisjon til å bli utsatt for flere overgrep, noe som kan medføre langvarige fysiske og psykiske problemer hos barnet. Viktigheten av å skape trygghet i et avhør kan dermed være helt avgjørende for om de fortelle om det straffbare. Jeg har drøftet dilemmaet med samtalen i en avhørssituasjon, der motstridende hensyn på samme tid skal ivaretas. Barnets vitneforklaring i saker om vold og overgrep er ofte det eneste beviset, og for at barn skal beskyttes mot vold i henhold til barnekonvensjonen art. 19 og barneloven §30, er det følgelig en svært viktig forutsetning at politiet legger til rette for at barnet gis mulighet til å fortelle. Det vil også være i tråd med barns egne råd, og vil være i samsvar med barns rett til å bli hørt og ta med deres synspunkter i vurderingen, jf. barnekonvensjonen art. 12.

6.0 Litteraturliste

Andenæs, J. & Myhrer, T.-G. (2009). *Norsk straffeprosess* (4.utg). Oslo: Universitetsforlaget

Barne- og familiedepartementet, (2003), *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Barne- og familiedepartementet, (2005), *Genrelle kommentarer fra FNs barnekomite*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/fns-barnekonvensjon/generelle-kommentarer-fra-fns-barnekomite/id573909/>

Barne- og familiedepartementet, (2017), *Barneloven*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barneloven/id448389/>

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademisk

Justis- og beredskapsdepartementet (2014-2015) Endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner) Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-112-1-2014-2015/id2408302/?ch=1>

Linell, P. (1990) De institutionaliserade samtalens elementära former: om möten mellan professionella och lekmän. *Forskning om utbildning* vol. 17

Malt, U. F. (2015). Kvalitativ. Hentet 20.03.21 fra <https://snl.no/kvalitativ>

Magnussen, S., (2017) *Vitnepsykologi 2.0*. Oslo: Abstrakt forlag AS

NOU 2020:14 (2020) *Ny barnelov: til barnets beste*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-14/id2788399/?ch=10>

Olsvik, E. H., (2014). *Vitenskapsteori for politiet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Riksadvokaten (2015) *Tilrettelagte avhør - Direktiver og Retningslinjer*, 21.10.2015

(RA2015-483) Hentet fra:

<https://www.riksadvokaten.no/document/tilrettelagte-avhor-direktiver-og-retningslinjer/>

Sandberg, K. (2016) *Barnets beste i lovgivningen: betenkning til Barnevoldsutvalget*. Hentet

fra [https://www.regjeringen.no/contentassets/3be8090f3c354f5eb821535142071c50/3.-](https://www.regjeringen.no/contentassets/3be8090f3c354f5eb821535142071c50/3.-barnets-beste-i-lovgivningen-kirsten-sandberg.pdf)

[barnets-beste-i-lovgivningen-kirsten-sandberg.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/3be8090f3c354f5eb821535142071c50/3.-barnets-beste-i-lovgivningen-kirsten-sandberg.pdf)

Sandberg, K. (2008). Barns rett til å bli hørt. I Høsmælingen, N., Kjørholt, E. & Sandberg (red.), *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge*. Oslo: Universitetsforlag

Straffeloven, (2005), Lov om straff, (LOV-2005-05-20-28), hentet fra: j

<https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>

Straffeprosessloven, (1981), Lov om rettergangsmåten i straffesaker, (LOV-1981-05-22- 25),

Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/1981-05-22-25>

Tilrettelagte avhør, (2015), Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner, (FOR-2015-09-24-1098), Hentet fra: <https://lovdata.no/LTI/forskrift/2015-09-24-1098>

Tingstad, A. H. og Stråtveit, M. C. (2017) «*Høring av barn ikke nødvendigvis til barnets beste*», Dagbladet, 24. juli 2017, [Sitert 20.03 2018].

Selvvalgt pensum:

Forandringsfabrikken (2019). «*Rett og sikkert: om anmeldelse, avhør i barnehus og rettssak. Fra unge som har opplevd vold og overgrep*». Oslo: Forandringsfabrikkens kunnskapssenter (59 sider)

Gamst, K.M.T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler: å ta barn på alvor* (2.utg). Oslo: Universitetsforlag

Kap 1, 2, 3, 4 og 5 (101 sider)

Gamst, K.T. & Langballe, Å. (2004). *Barn som vitner: en empirisk og teoretisk studie av kommunikasjon mellom avhører og barn i dommeravhør. Utvikling av en avhørsmetodisk tilnærming*. Oslo: Universitetsforlag
(10 sider)

Hæstmælingen, N., Kjørholt, E.S. & Sandberg, K. (2020) *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge* (4 utg.). Oslo: Universitetsforlaget
Kapittel 1, 3, 5 (67 sider)

Jakobsen, K.K., Stridbeck, U. & Langballe, Å. (2018) Objektivitet i avhør: avhør av fornærmede i straffesaker i Norge. *Tidsskrift for strafferett*
(27 sider)

Langballe, Å. (2007, 1. juli). Forholdet mellom frie og spontane beretninger fra barn i dommeravhør. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2007/07/forholdet-mellom-frie-og-spontane-beretninger-fra-barn-i-dommeravhor-og>
(9 sider)

Mevik, K., Lillevik, O.G., Edvardsen, O. (2016). *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
Kap 3, 6, 7 og 12 (62 sider)

Ulvik, S.O. (2009) Barns rett til deltakelse- teoretiske og praktiske utfordringer i profesjonelle hjelperes samarbeid med barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. Hentet fra: <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2009/12/barns-rett-til-deltakelse-teoretiske-og-praktiske-utfordringer-i-profesjonelle>
(6 sider)

Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet- barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget
Kap.1 og 2 (42 sider)